

๒๕๘.๐๑/๕

๕๕๓๔๗

๗.๒

บริจาค

รายงานการวิจัย

การศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
(ฝ่ายมัธยม)

18 ก.พ. 2548

โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

(ฝ่ายมัธยม)

ธันวาคม 2547

h 278019

คำนำ

การวิจัยเรื่องลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ทำขึ้นในชั่วโมงกิจกรรมแนะแนว (พัฒนาคน) ในหัวข้อเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนในระดับชั้น ม.4 เพื่อให้คำปรึกษาและเพื่อพัฒนานักเรียนที่ต้องการพัฒนาพร้อมทั้งส่งเสริมเป็นรายบุคคลและรายกลุ่มต่อไป และเป็นประโยชน์ให้กับอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาอื่นๆ

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งได้รับความร่วมมือจากอาจารย์ ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผศ.เพ็ญพิมล กุศิริวิเชียร และ ผศ.ขจรศรี ชาติกานนท์และอาจารย์จินตนา นักบุญ อาจารย์ฝ่ายนิเทศ-วิจัยทุกท่าน และอาจารย์ในหมวดวิชาคณิตศาสตร์ อาจารย์ชาวลิต สูงใหญ่ ที่กรุณาให้คำแนะนำและชี้แนะในการทำงานวิจัยในครั้งนี้

สมคิด กอมณี
ธันวาคม 2547

ศึกษาลักษณะการเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

ธันวาคม 2547

บทคัดย่อ

ศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำและเปรียบเทียบ
ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ใน 4 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ
ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยจำแนก
ตามเพศ โดยใช้นักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 286 คน เครื่องมือที่ใช้ใน
การเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประเมินค่า 4 ระดับ จำนวน 40 ข้อ วัดการปฏิบัติ
เกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้นำของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ใน 4 ด้านดังกล่าว สถิติที่ใช้ในการ
วิเคราะห์ข้อมูลคือค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t- test

ผลการศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) มีลักษณะผู้นำโดยรวม และรายด้านทุกด้าน อยู่ใน
ระดับมาก
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่มีเพศต่างกัน มีลักษณะผู้นำโดยรวม และรายด้าน
ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

**A STUDY OF LEADER PERSONALITY OF
MALTAYOMSUKSA 4 STUDENTS 2003 FROM
PRASUNMIT SRINAKHRINWIROT UNIVERSITY
DEMONSTRATION SCHOOL (SECONDARY)**

**SRINAKHRINWIROT UNIVERSITY
PRASARNMIT DEMONSTRATION SCHOOL (SECONDARY)
DECEMBER 2004**

**A Study of Leader Personality of mattayomsuksa 4 students from Prasarnmit
Demonstration School (Secondary)**

The research had a purpose to study about the leader personality of mattayomsaksa 4 students from Prasarnmit Demonstration School (Secondary) in 4 sections are responsibility, human relationship, decision making ability, creative thinking the data as sex level. the sampling groups for study are students in mattayomsuksa 4 students from Prasarnmit Demonstration School (Secondary) total 286 persons.

The research equipment are questionnaires that contained 40 items of rating scale which according to 5 variable or leader personality Mattayomsaksa 4 Students from Prasarnmit Demonstration School (Secondary)

The statistic and analysis was frequencies, mean, standard deviation and t- test

The findings obtained from the study leader personality of mattayomsaksa 4 Students from Prasarnmit Demonstration School (Secondary) in 2003 suggest that:

1. The results found that the study for leader personality of mattayomsaksa 4 Students from Prasarnmit Srinakharinwirot University Demonstration School (Secondary) in 2003 in the whole view and in details were high .
2. However the finding suggest that sex of mattayomsuksa 4 students from Prasarnmit Srinakharinwirot University Demonstration School (Secondary) who studied in the differen level showed no significant in leader personality as a whole view and in details.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1. บทนำ	
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	1
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	2
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	2
นิยามศัพท์เฉพาะ	2
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	3
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
ความหมายของภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ	4
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ	5
หน้าที่ของผู้นำ	9
สมบัติความเป็นผู้นำ	9
คุณลักษณะของผู้นำ	10
- ด้านความรับผิดชอบ	11
- ด้านมนุษยสัมพันธ์	13
- ด้านความสามารถในการตัดสินใจ	16
- ด้านความคิดสร้างสรรค์	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
3. วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	22
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	22
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	22
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	23
การเก็บรวบรวมข้อมูล	23
การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	23
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	24
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	25
ลักษณะที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	25
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	25
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	25

5. สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ	36
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	36
วิธีดำเนินการค้นคว้า	36
เครื่องมือที่ใช้ในการค้นคว้า	37
การเก็บรวบรวมข้อมูล	37
การวิเคราะห์ข้อมูล	37
สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล	38
ข้อเสนอแนะ	39
บรรณานุกรม	40
ภาคผนวก	42
- เครื่องมือวิจัย	
ประวัติย่อผู้วิจัย	

บัญชีตาราง

	หน้า
1.จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพ	26
2. ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้นำ	26
3.ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในด้าน ความรับผิดชอบ จำแนกในภาพรวมรายชื่อ	27
4.ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในด้านมนุษยสัมพันธ์ จำแนกในภาพรวมและรายชื่อ	28
5. ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในด้านความสามารถในการตัดสินใจ จำแนกในภาพรวมและรายชื่อ	29
6.ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในด้านความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ จำแนกในภาพรวมและรายชื่อ	30
7. เปรียบเทียบลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ใน 4 ด้านจำแนกตาม (สถานภาพ) เพศชาย/หญิง ด้วยค่าสถิติ t-test	31
8.เปรียบเทียบลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในด้านความรับผิดชอบ จำแนกตามสถานภาพ (เพศชาย/หญิง) ที่ต่างกัน	32
9. เปรียบเทียบลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ใน ด้านมนุษยสัมพันธ์ จำแนกตาม (สถานภาพ) เพศชาย/หญิง ที่แตกต่างกัน	33
10. เปรียบเทียบลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในด้านความสามารถในการตัดสินใจ จำแนกตามสถานภาพ (เพศชาย/หญิง) ที่ต่างกัน	34
11. เปรียบเทียบลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จำแนกตาม (สถานภาพ) เพศชาย/หญิง ที่ต่างกัน	35

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นหัวใจในการพัฒนาประเทศ ถ้าบุคคลมีคุณภาพ และเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า ยิ่งของชาติ เพราะการศึกษาทำหน้าที่ให้การฝึกฝนคนให้เกิดความรู้ ทักษะและทัศนคติที่ดีในการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีสันติสุข สามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านของประเทศ โดยเฉพาะการมัธยมศึกษาซึ่งเป็นระดับกลางที่เชื่อมระหว่างประถมศึกษาและอุดมศึกษา ถ้าการมัธยมศึกษาขาดคุณภาพ การศึกษาอื่น ๆ จะเลื่อมโทรมลง (ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ 2535 : 393)

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จึงมีบทบาทที่สำคัญในอันที่จะสร้างความเป็นผู้นำให้แก่นักเรียนตามนโยบายของโรงเรียน (มีวินัยให้คุณธรรม และเป็นแกนนำสังคม) โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จึงถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการที่ปลูกฝังลักษณะผู้นำให้กับนักเรียนสาธิต ได้แก่ ความรับผิดชอบ เคารพสิทธิ์และหน้าที่ของตนเอง และผู้อื่น ตรงต่อเวลา รู้จักเสียสละมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และปฏิบัติตามที่ได้รับการอบรมสั่งสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่โรงเรียนและประเทศชาติต่อไป ผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนในวิชากิจกรรมแนะแนว (พัฒนาคน) จึงสนใจจะศึกษาลักษณะ ความเป็นผู้นำของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ซึ่งเป็นระดับที่ผู้วิจัยสอนในเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน การวิจัยในครั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลในการให้คำปรึกษาให้กับนักเรียน และเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักเรียนในการเป็นผู้นำในระดับต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ในด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะ ความเป็นผู้นำของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ในด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ของเพศชายและเพศหญิง

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษานี้ทำให้ทราบคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) เพื่อเป็นแนวทางให้โรงเรียนนำผลนี้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักเรียน และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนในเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน เป็นข้อมูลในการให้คำปรึกษาให้กับนักเรียน และเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักเรียนในการเป็นผู้นำในระดับต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร(ฝ่ายมัธยม) จำนวน 286 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ เพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร(ฝ่ายมัธยม) ของเพศชาย จำนวน 139 คนและเพศหญิง จำนวน 147 คน

2.2 ตัวแปรตาม

คุณลักษณะความเป็นผู้นำ

ด้านความรับผิดชอบ

ด้านมนุษยสัมพันธ์

ด้านความสามารถในการตัดสินใจ

ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณลักษณะความเป็นผู้นำ หมายถึง บุคคลที่สามารถนำกลุ่มไปในทิศทางที่ต้องการ และมีลักษณะเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนมีจริยธรรม สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาค้นคว้าคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มี 4 ด้าน

1.1 ความรับผิดชอบ หมายถึง การกระทำของบุคคลที่แสดงออกในลักษณะของการมีความสนใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจจะทำงานด้วยความรู้สึกรู้สีกผูกพัน ความละเอียดรอบคอบและปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จด้วยความเต็มใจ เอาใจใส่ ระวังระวัง ขยันหมั่นเพียร

อดทนต่ออุปสรรค มีการติดตามผลของงานที่ได้ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำไปทั้งในด้านการเป็นผลดีและผลเสีย

1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การสร้างความเข้าใจอันดี ต่อบุคคลอื่นเพื่อให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึที่ดี เกิดความพอใจ เกิดความรักใคร่ มีความสามัคคี โดยใช้ศิลปะในการที่จะเข้ากับคน เพื่อให้เขาร่วมมือกับเราด้วยความเต็มใจ และทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.3 ด้านความสามารถในการตัดสินใจ หมายถึง ความสามารถในการเลือกให้เหตุผลในการพิจารณาวิเคราะห์และหาทางเลือกที่ดีที่สุด เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทาง ในการปฏิบัติงาน และสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

1.4 ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการหาหนทางพัฒนางานที่ตนรับผิดชอบให้เจริญก้าวหน้า พัฒนาตนเอง และพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ

สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. คุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ในด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบคุณลักษณะ ความเป็นผู้นำของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร(ฝ่ายมัธยม) ในด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ของเพศชายและเพศหญิง ต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัย โดยแบ่งตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำ

- 1.1 ความหมายของภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ
- 1.2 ทฤษฎีความเป็นผู้นำ
- 1.3 หน้าที่ของผู้นำ
- 1.4 คุณสมบัติของความเป็นผู้นำ
- 1.5 คุณลักษณะความเป็นผู้นำด้านต่าง ๆ
- 1.6 งานวิจัยในประเทศ
- 1.7 งานวิจัยต่างประเทศ

1.1 ความหมายของภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ

ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำตรงกับภาษาอังกฤษ Leadership ซึ่งหมายถึงการเป็นผู้นำโดยอิทธิพล ในการดำเนินงาน ได้มีผู้ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำไว้มากมายดังนี้

ทีด (Tead. 1951 : 20) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำเป็นการกระทำที่อิทธิพลจงใจให้ผู้อื่นร่วมมือปฏิบัติงาน เพื่อให้งานสำเร็จตามความมุ่งหมาย และความเป็นผู้นำเป็นกระบวนการใช้สถานการณ์ที่กำหนด ถ้าสถานการณ์เปลี่ยนแปลง รูปแบบของกระบวนการใช้อิทธิพลก็จะต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย

โซโลมอน (Solomon. 1987 : 11 – 12) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำเป็นคุณสมบัติของการที่บุคคลใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ซึ่งสามารถทำให้ผู้อื่นรับฟัง เห็นด้วย และยอมทำตามคำแนะนำของเขา เพื่อให้กลุ่มดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ รัศมี กิบาลแทน (2521 : 40) มีความเห็นสอดคล้องกับโซโลมอนว่า ความเป็นผู้นำ หมายถึง ลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาเมื่อได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม เป็นความสามารถที่เกิดขึ้นระหว่างที่มีการทำงานร่วมกันหรือร่วมอยู่ในเหตุการณ์เดียวกัน ในอันที่จะทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จ

กวี วงศ์พุด (2536 : 95) ได้ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำโดยวิเคราะห์ตามศัพท์ได้ 3 ประการ คือ

1. ความสามารถของหัวหน้าที่จะต้องเป็นผู้นำ คือ หัวหน้าต้องมีความสามารถในการนำสมาชิกกลุ่ม สามารถชี้แนวทางหรือกำหนดวิธีอันเหมาะสมถูกต้องเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้

2. ความสามารถของหัวหน้าที่จะต้องเอาชนะจิตใจสมาชิก ได้แก่ ความร่วมมือร่วมใจของบรรดาสมาชิกที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จ

3. ความสามารถของหัวหน้าที่จะต้องบากบั่นฟันฝ่าอุปสรรคในการนำ ซึ่งขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของผู้เป็นหัวหน้าที่จะต้องรู้จักเปลี่ยนแปลงและปรับตนเองให้เข้ากับสมาชิก ตลอดจนวิธีทำงานให้เข้ากับเหตุการณ์ได้อยู่เสมอ

จากความหมายที่มีผู้นิยามเอาไว้มากมายนั้น อาจรวมความได้ว่า ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Leadership นั้น หมายถึง บุคคลที่ได้รับการยอมรับให้มีอำนาจที่จะสร้างอิทธิพลต่อกลุ่มนั้น ๆ เพื่อก่อให้เกิดความพยายามในการดำเนินงานให้

1.2 ทฤษฎีความเป็นผู้นำ

ลักษณะของความเป็นผู้นำในตัวบุคคลนั้น มีอยู่หลายลักษณะ การที่ผู้นำจะดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จจะต้องมีความสามารถในการใช้ลักษณะของความเป็นผู้นำที่ตนเอง มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมด้วย ดังนั้นจึงได้มีผู้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความเป็นผู้นำจนเกิดเป็นทฤษฎีที่สำคัญของความเป็นผู้นำขึ้นหลายทฤษฎีซึ่ง สดกอดิล

(ยาใจ วีระชาติ. 2521 : 29-35; อ้างอิงจาก Stogdill 1974 : 17-23) ก็ได้ศึกษาและสรุปรวมทฤษฎีความเป็นผู้นำจากนักทฤษฎีต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ (Great Man Theories) ทฤษฎีนี้พยายามจะอธิบายความเป็นผู้นำในแง่ของการสืบทอด (Inheritance) คือ เชื่อว่าผู้ที่จะเป็นผู้นำนั้นจะต้องได้รับการถ่ายทอดทางสายโลหิต เช่น ถ้าพ่อแม่เป็นกษัตริย์ ลูกก็มีแนวโน้มที่จะเป็นบุคคลที่อำนาจและอิทธิพลไปด้วย และแต่ละบุคคลในทุกสังคมมีระดับสติปัญญา พลัง และศีลธรรมที่แตกต่างกัน แต่ไม่ว่ากลุ่มจะได้รับอิทธิพลให้ดำเนินไปในทิศทางใด กลุ่มก็จะถูกชักนำโดยผู้ที่เหนือกว่าซึ่งมีอยู่เพียงจำนวนน้อย และจากแนวความคิดที่ว่าผู้นำได้รับคุณสมบัติที่เหนือกว่า ซึ่งทำให้เป็นบุคคลที่แตกต่างจากผู้ตามนี้เองได้นำไปสู่ทฤษฎีลักษณะของความเป็นผู้นำ (Trait Theories of Leadership) ซึ่งพยายามจะอธิบายความหมายเป็นผู้นำในแง่ของบุคลิกภาพและอุปนิสัย

2. ทฤษฎีสิ่งแวดล้อม (Environmental Theories) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าความเป็นผู้นำเป็นผลของเวลา สถานที่ และสถานการณ์ ผู้นำเกิดความสามารถ และทักษะที่จะช่วยให้เราแก้ปัญหาสังคมในเวลาที่ได้รับความคิดเห็น มีการเปลี่ยนแปลงหรือเวลาปรับตัว ซึ่ง วิจิตร อาวะกุล (ม.ป.ป : 246) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้นำไม่จำเป็นจะต้องเป็นผู้นำเสมอไป บางครั้งผู้ตามอาจเป็นผู้นำได้ถ้าสามารถแก้ไขสถานการณ์ที่มีปัญหาให้ลุล่วงไปได้

3. ทฤษฎีส่วนบุคคลและสถานการณ์ (Personal-Situational Theories) นักทฤษฎีในกลุ่มนี้เชื่อว่าลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว ไม่ก่อให้เกิดความเป็นผู้นำได้ จะต้องอาศัยของประกอบหลาย ๆ อย่างมารวมกัน ได้แก่ลักษณะบุคลิกภาพของผู้นำ ธรรมชาติของกลุ่ม สมาชิกของกลุ่ม เหตุการณ์หรือปัญหาที่กลุ่มกำลังเผชิญอยู่

4. ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์และความคาดหวัง (Interaction Expectation Theories) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการเพิ่มความดีของการมีปฏิสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมจะสัมพันธ์กับการเพิ่มความรู้สึกชอบพอกันและกัน และความเด่นชัดของเกณฑ์ในกลุ่ม ยิ่งถ้าหากว่าบุคคลนั้นมีตำแหน่งสูงในกลุ่ม กิจกรรมของเขาก็ยิ่งจะสอดคล้องกับเกณฑ์ในกลุ่ม ยิ่งถ้าหากว่าบุคคลนั้นมีตำแหน่งสูงในกลุ่ม กิจกรรมของเขาก็ยิ่งจะสอดคล้องกับเกณฑ์ในกลุ่ม ยิ่งถ้าหากว่าบุคคลนั้นมีตำแหน่งสูงในกลุ่ม กิจกรรมของเขาก็ยิ่งจะสอดคล้องกับเกณฑ์ของกลุ่มและมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในกลุ่มยิ่งขึ้น ด้วยเหตุผลนี้ความเป็นผู้นำจึงถือว่ เป็นการเริ่มต้นของการปฏิสัมพันธ์ และเนื่องจากสมาชิกในกลุ่มมีการปฏิสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับกาปฏิบัติงานดังนั้นเขาเหล่านั้นคาดหวังว่าการกระทำและการมีปฏิสัมพันธ์ของแต่ละคนในกลุ่มจะก่อให้เกิดความชอบพอกันยิ่งขึ้นต่อไป

5. ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanistic Theories) ทฤษฎีในกลุ่มนี้เกี่ยวข้องกับกาพัฒนาการขององค์การ ที่มีประสิทธิภาพและความสามัคคี โดยเชื่อว่า ตามธรรมชาติ มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีแรงจูงใจ ส่วนองค์ประกอบที่จะได้รับการบังคับควบคุม จึงเป็นหน้าที่ของความเป็นผู้นำ ที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขขององค์การเพื่อทำให้บุคคลได้ตระหนักถึงแรงจูงใจ ที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง ขณะเดียวกัน ก็ทำให้จุดมุ่งหมายขององค์การได้รับผลสำเร็จ ตามที่คาดหวังไว้

6. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theories) ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานว่าการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม แสดงถึงการแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกกลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มได้จัดหาสถานะและการยกย่องให้แก่ผู้นำ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับความช่วยเหลือของผู้นำ ที่จะทำให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ดังนั้น ความเป็นผู้นำ จึงหมายถึง การแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน ระหว่างผู้นำและผู้ตาม

จากทฤษฎีเหล่านี้ จะเห็นได้ว่า นักทฤษฎีไม่ได้อธิบายความเป็นผู้นำในแง่ของบุคคลหรือของกลุ่มอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่ถือว่าความเป็นผู้นำเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างลักษณะของบุคคลและความต้องการของสถานการณ์นั้น ๆ จึงทำให้เป็นมูลเหตุสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้นักการศึกษาแบ่งทฤษฎีความเป็นผู้นำ ตามองค์ประกอบของความเป็นผู้นำเป็น 3 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีลักษณะ (Trait Theories)
2. ทฤษฎีพฤติกรรมบุคคล (Personal Behavior Theories)
3. ทฤษฎีสถานการณ์หรือแล้วแต่กรณี (Situation or Contingency Theories)

แนวความคิดของนักเรียนทฤษฎีในกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ก็แตกต่างกันไป ซึ่งตามความคิดเห็นของทฤษฎีกลุ่มลักษณะของผู้นำ (Trait Theories) เชื่อว่าบุคคลบางคนเกิดมาพร้อมด้วยลักษณะบางประการที่จะช่วยสนับสนุนให้เขาเป็นผู้นำได้ ซึ่งทฤษฎีกลุ่มนี้จะพิจารณาคุณลักษณะเฉพาะตัวในการเป็นผู้นำเป็นหลัก โดยพยายามที่จะค้นหา หรือเสนอลักษณะทางด้านกายภาพ ดังนั้นทฤษฎีในกลุ่มนี้ จึงเห็นว่า การที่บุคคลได้เป็นผู้นำนั้น เพราะมีบุคลิกลักษณะ และความสามารถที่เหมาะสมกับความเป็นผู้นำ เช่น มีรูปร่างหน้าตาดี มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความสามารถเหนือกว่าบุคคลอื่นหลายอย่าง และก็เชื่อว่า สิ่งเหล่านั้น มีมาตามธรรมชาติในตัว ของบุคคลที่จะเป็นผู้นำ และลักษณะของความเป็นผู้นำสามารถสืบทอดกันได้ตามสายโลหิต ซึ่งก็เป็นความเชื่อเช่นเดียวกับกลุ่มนักทฤษฎีบุรุษผู้ยิ่งใหญ่

ความเชื่อของทฤษฎีพฤติกรรมบุคคล (Personal Behavior Theories) เชื่อว่า แบบของพฤติกรรมผู้นำ เป็นเครื่องชี้ถึงแบบและความสำเร็จของความเป็นผู้นำ ซึ่งได้แบ่งพฤติกรรมผู้นำออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. พฤติกรรมแบบเผด็จการ (Autocratic Style) เป็นผู้นำที่รวมการตัดสินใจไว้ที่ตนเอง จะเป็นผู้กำหนดเป้าหมายและวิธีการที่จะไปสู่เป้าหมายนั้น และจะควบคุมเกี่ยวกับพฤติกรรมของสมาชิกอย่างใกล้ชิด ซึ่ง เฮวพา เดชะคุปต์ (2522 : 19) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้นำที่มีพฤติกรรมแบบเผด็จการนี้จะไม่เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายหรือปรึกษาหารือในกลุ่มจะไม่ว่างใจหรือเชื่อมั่นความสามารถของใครๆ เพราะเกรงว่าจะทำงานได้ไม่ถูกต้อง แม้ผลผลิตของผู้นำประเภทนี้สูง แต่ความพอใจในการทำงานของสมาชิกจะมีน้อยขาดความกระตือรือร้นทำงานไม่ได้ เพราะความกลัวถูกลงโทษ

2. พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย (Democratic Style) เป็นผู้นำที่เข้ามามีส่วนร่วมและดึงสมาชิกร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความเชื่อว่า การเข้ามามีส่วนร่วมจะทำให้ได้ความคิดเห็นที่กว้างขวางขึ้น และทำให้การยอมรับจากสมาชิกมีมากขึ้น

3. พฤติกรรมแบบเสรีนิยม (Laissez – Faire Style) เป็นผู้นำประเภทที่ค่อนข้างจะ“ปล่อย” คือ จะให้คำแนะนำทั่วไปเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย แล้วปล่อยให้สมาชิกกำหนดแนวทางการปฏิบัติกันเอง ผู้นำประเภทนี้จะมีลักษณะเหมือนกับผู้ที่คอยให้ข่าวสาร ข้อมูล เมื่อสมาชิก

ต้องการเท่านั้น ลักษณะความสัมพันธ์จะมีน้อย การทำงานเป็นไปในลักษณะเกรงใจ ไม่มีกฎเกณฑ์ คือตัวใครตัวมัน ผู้นำจึงไม่สามารถเป็นหลักยึดได้

ดังนั้น อาจสรุปแนวคิดของทฤษฎีทางพฤติกรรมได้ว่า ความเป็นผู้นำเกิดขึ้นได้เพราะผู้นำมีความสัมพันธ์กับบุคคลและกับงานเป็นอย่างดี คือ ผู้นำต้องระลึกรู้เสมอว่า งานจะสำเร็จก็เพราะความร่วมมือจากผู้อื่นด้วย ฉะนั้น ต้องสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ประสานความร่วมมือของบุคคลให้เข้ากันเป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกัน ก็จะต้องพิจารณาถึงความสำคัญของลักษณะงานด้วยว่าเป็นอย่างไร ต้องวางแผนตามขั้นตอน กำหนดตัวบุคคลให้ปฏิบัติได้ตรงกับความสามารถเป็นอย่างดีด้วย

ทฤษฎีสถานการณ์หรือแล้วแต่กรณี (Situation or Contingency Theories) ทฤษฎีกลุ่มนี้มีความเชื่อว่า ภาวะผู้นำที่ประสบความสำเร็จเป็นภาวะที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ หมายถึง ผู้นำประพฤติปฏิบัติในงานประเภทใด ขึ้นอยู่กับสถานการณ์นั้นที่จะกำหนดออกมาว่าลักษณะผู้นำควรจะแสดงอย่างไร ซึ่ง บุษบงษ์ รักเรียน (2533 : 38-40) ได้อ้างถึง ทฤษฎีสามมติของเรคคินว่าเป็นทฤษฎีที่ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นผู้นำและแบบพฤติกรรมผู้นำตามแนวทฤษฎีสถานการณ์โดยเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนล้วนแต่มีลักษณะความเป็นผู้นำและมีแบบพฤติกรรมผู้นำอยู่ด้วยกันทั้งนั้นจะต่างกัน แบบพฤติกรรมผู้นำแต่ละคนไม่เหมือนกัน และลักษณะความเป็นผู้นำมีมากน้อยต่างกัน

กล่าวโดยรวมว่า ทฤษฎีสถานการณ์หรือเฉพาะกรณี มีความเชื่อว่า สถานการณ์สร้างผู้นำความเป็นผู้นำได้เป็นมาแต่กำเนิดหรือมีบารมีที่จะใช้อำนาจกับผู้อื่นให้ทำตาม แต่เชื่อว่าบุคคลที่มีความรู้ ความชำนาญจะทำให้กลุ่มดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายได้ ฉะนั้นความเป็นผู้นำย่อมจะขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ที่ผู้นำจะแสดงความสามารถของตนเองนำคนอื่นได้ ดังนั้นในสถานการณ์ที่ต่างกัน ผู้นำอาจไม่ใช่คนเดียวกันและทุกคนก็มีโอกาสที่จะเป็นผู้นำได้ ถ้าอยู่ในสถานการณ์ที่ตรงตามความสามารถของคน

นอกเหนือจากทฤษฎีต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ (2527 : 18) ได้กล่าวถึงทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamic Theory) ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานว่า พฤติกรรมทั้งหลายของกลุ่มประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ กิจกรรม ปฏิสัมพันธ์ เจตสิกหรือความรู้สึกทางใจ

กิจกรรม (Activities) หมายถึง สิ่งที่ผู้คนกระทำ เช่น การปลูกต้นไม้ การเล่นเกม กีฬา การทำงานต่างๆ หรือการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ เป็นต้น

ปฏิสัมพันธ์ (Interactions) หมายถึง การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล การติดต่อสื่อสารนั้นอาจเป็นแบบใช้วาจาหรือใช้ภาษาท่าทางก็ได้

เจตสิก (Sentiments) หมายถึง ภาวะภายในของร่างกายมนุษย์ ซึ่งรวมถึงแรงจูงใจ แรงขับ อารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติ เจตสิกอาจครอบคลุมตั้งแต่ความกลัว ความหวง ไปจนถึง

ความรักใคร่ พื่อใจ ซึ่งลักษณะ ธรรมไพโรจน์ (2524 : 36) ได้อธิบายถึงความแตกต่างของเจตสิก หรือความรู้สึกทางใจกับกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ว่าเจตสิกไม่สามารถสังเกตได้ แต่กิจกรรมและปฏิสัมพันธ์สามารถสังเกตได้

1.3 หน้าที่ของผู้นำ

หน้าที่ของผู้นำ หมายถึง งานที่ผู้นำต้องรับผิดชอบ ตามที่กลุ่มนั้นกำหนดไว้ซึ่ง ซึ่ง คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2530 : 44-45) ได้แบ่งหน้าที่ของผู้นำเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. หน้าที่ในการช่วยให้กลุ่มได้รับความสำเร็จ (Achievement Function or goal – attainment Functions) ในการทำงานกลุ่มนั้น ผู้นำจะต้องมีความสำคัญในการทำงานเช่นเดียวกับสมาชิกอื่น ๆ แต่เนื่องจากผู้นำมีตำแหน่งแตกต่างไปจากสมาชิก กล่าวคือ ต้องรับผิดชอบต่อความเป็นไปของกลุ่ม ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การทำงานจะสำเร็จหรือไม่ ผู้นำย่อมมีส่วนสำคัญ

2. หน้าที่ในการรักษาความเป็นไปของกลุ่ม หรือหน้าที่ในการพัฒนากลุ่ม (Group – Maintenance Or Group – Development Functions) โดยทั่วไปกลุ่มที่ร่วมกันทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง สมาชิกจะมีความพยายามเป็นอย่างยิ่งที่จะให้งานประสบผลสำเร็จดังนั้นในฐานะผู้นำกลุ่ม ควรจะสามารถสังเกตเห็นความสำคัญของกลุ่มเท่าๆ กับความสำคัญของผลงานที่จะได้รับ กล่าวคือ ผู้นำจะต้องเอาใจใส่ในเรื่องของความรู้สึกของสมาชิกในกลุ่มตามสมควร จึงจะทำให้กลุ่มดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ วิจิตร วรพัฒน์ (2523 : 31-33) ได้อธิบายถึงภาระหน้าที่สำคัญของผู้นำ เอาไว้ เป็นความรับผิดชอบบนการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จในขณะเดียวกันก็ต้องทำหน้าที่พัฒนาสมาชิกผู้ร่วมงานให้มีความสามารถในการทำงาน มีสัมพันธ์ต่อกัน อำนวยความสะดวกในการทำงาน ตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้งานนั้นๆ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เขวพา เตะคุปต์ (2522 : 132 – 133) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของผู้นำไว้ว่า ผู้นำควรกระทำในสิ่งที่สามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งได้แก่ เป็นผู้ริเริ่มการทำงานของกลุ่ม วางระเบียบการทำงาน มีการเสนอข้อมูลและความคิดใหม่ๆ สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และต้องมีการประเมินผลการทำงานด้วย

ดังนั้น หน้าที่ของผู้นำจึงมีหลักการเดียวกัน คือ มีหน้าที่ทำให้ผู้ร่วมงานมีความสนใจต่อวัตถุประสงค์ของงานทำให้การติดต่อสื่อสารชัดเจนปราศจากข้อสงสัย การใช้อิทธิพลจูงใจผู้อื่น ทำให้เห็นว่าต้องทำงานร่วมกันโดยช่วยให้ผู้อื่นรู้จักตนเอง และมองเห็นว่าการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับกลุ่ม

1.4 คุณสมบัติความเป็นผู้นำ

เมื่อผู้นำมีความสำคัญต่อการทำงานเป็นกลุ่ม และการรวมกลุ่มก่อให้เกิดภาวะผู้นำ เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในกลุ่มจึงเป็นการยอมรับภาวะผู้นำตามลักษณะของผู้นำ การศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติสำหรับผู้นำ พบว่า การมีความเข้มแข็ง ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์และความมุ่งหมาย มีความเข้าใจในด้านมนุษยสัมพันธ์ มีความกระตือรือร้น มีความสามารถในการตัดสินใจและตกลง มีความฉลาดและมีความเชื่อมั่นในตนเอง (ธรรมรส โชติคุณุชร. 2519 : 151) ลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการศึกษาของอรุณ รักธรรม ที่พบว่า คุณสมบัติของผู้นำ คือ มีความรู้ ความริเริ่ม ความกล้าหาญ ความเด็ดขาด ความแนบเนียน ความยุติธรรม ทำทางดี มีความอดทน กระตือรือร้น ไม่เห็นแก่ตัว มีความตื่นตัว มีวิจรรณญาณ มีความสงบเสงี่ยม เห็นอกเห็นใจ จงรักภักดี ตั้งคมติ และสามารถบังคับตัวเองได้ดี (อรุณ รักธรรม. 2527 : 202)

ผู้นำที่ดี ควรมีคุณสมบัติด้านใดบ้างนั้น ได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติความเป็นผู้นำไว้หลายประการ ดังนี้

บาร์นาร์ด (Barnard. 1938 : 108) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณสมบัติความเป็นผู้นำไว้

1. มีชีวิตชีวา และจิตใจที่เข้มแข็งอดทน
2. มีความสามารถในการตัดสินใจ
3. มีความสามารถในการจูงใจคน
4. มีความรับผิดชอบ
5. มีความฉลาดไหวพริบดี

ดิเรก ตั้งสายัณฑ์ (2517 : 5) เสนอว่า คุณสมบัติที่ผู้นำควรมีคือ

1. มีความรับผิดชอบ
2. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. มีมนุษยสัมพันธ์
4. มีคุณธรรม
5. มีลักษณะชอบแสดงออก
6. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
7. เชื้อมั่น และมีวินัยในตนเอง

ยาใจ วีระชาติ (2521 : 7) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติความเป็นผู้นำไว้ดังนี้คือ

1. มีความรับผิดชอบ
2. มีคุณธรรม
3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

4. มีมนุษยสัมพันธ์
5. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
6. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
7. มีความสามารถในการทำงาน
8. มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร
9. มีเหตุมีผล
10. มีจิตใจที่เข้มแข็งอดทน

ส่วน เยาวพา เศษะคุปป์ (2522 : 131-132) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้นำไว้ว่า
ควรประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความรู้และสติปัญญา คือมีความสามารถในการวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา
วางแผนงานได้ดีมีความยืดหยุ่นในการทำงาน และมีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร
2. มีวุฒิภาวะ คือ มีอารมณ์มั่นคง และสนใจในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง
3. มีแรงจูงใจ และความตั้งใจสูง และต้องใช้ความสามารถชักจูงผู้อื่นให้อยาก
ทำงานและมีกำลังใจทำงานร่วมกับตนเอง
4. มีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนมนุษย์

คุณสมบัติของคนที่จะเป็นผู้นำ คือ ลักษณะอันมีคุณค่ายิ่ง ซึ่งนับเป็นปัจจัย
สำคัญในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้สมาชิกเกิดความเชื่อถือ เชื่อมั่น เชื่อฟัง และให้ความร่วมมือ
อย่างจริงใจ อันจะทำให้การปฏิบัติภารกิจสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี คุณสมบัติความเป็นผู้นำจึงเป็น
พื้นฐานสำคัญซึ่งจะก่อให้เกิดผลสะท้อนตอบของสมาชิก ซึ่งกวี วงศ์พูน (2536 : 107 – 113) ได้
รวบรวมคุณสมบัติทั่วไปของความเป็นผู้นำไว้ว่า ประกอบด้วย ความประพฤติกี่ดีงามเหมาะสม มี
ความไว้วางใจได้ มีความอดทนทั้งร่างกายและจิตใจ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความซื่อสัตย์
และไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งคุณสมบัติต่าง ๆ นั้น ย่อมจะมีมากน้อยตามแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถฝึกฝน
และพัฒนาได้

1.5 คุณลักษณะความเป็นผู้นำด้านต่าง ๆ

1.5.1 ด้านความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของผู้นำ ความรับผิดชอบเป็น
คุณสมบัติที่ก่อให้เกิดความเชื่อถือและความมั่นใจในการกระทำต่าง ๆ ของบุคลากรในองค์การ ซึ่ง
อรุณ รักธรรมและคณะ(ม.ป.ป. : 58-60) ให้ความหมายของความรับผิดชอบดังนี้

ความรับผิดชอบ หมายถึงการมีความมุ่งมั่น ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงานให้
บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ยอมรับการกระทำนั้น และพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้
ดียิ่งขึ้นซึ่งประกอบด้วย

- 1.) ความรับผิดชอบต่อตนเอง
- 2.) ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น
- 3.) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่

กมลรัตน์ ทวีชาติวิทยากุล (2530 : 8) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อคุณธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามการรับรู้ของนิสิตและอาจารย์ ซึ่งได้ให้นิยามความรับผิดชอบต่อผู้อื่น หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์หรือบุคคล ซึ่งจะแสดงพฤติกรรมด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะสมาชิกที่ดีของครอบครัวมหาวิทยาลัยและสังคม โดยได้แบ่งความรับผิดชอบต่อผู้อื่นเป็น 2 ประเภท คือ ความรับผิดชอบต่อส่วนตัว ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อภาระกิจของตนเอง ความรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย และความรับผิดชอบต่อเพื่อน ความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ความรับผิดชอบต่อมหาวิทยาลัย และความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนบุญเดือน ปั้นแสง (2535 : 5-6) ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อผู้อื่นว่า หมายถึง ความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความสนใจ พากเพียรพยายามและละเอียดรอบคอบ มีความตั้งใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายรักษาสิทธิและหน้าที่ของตน ยอมรับผลการกระทำของตนเองด้วยความเต็มใจทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย อีกทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น โดยแสดงพฤติกรรมดังนี้ คือ เอาใจใส่การทำงานเพื่อผลงานนั้น ๆ มีความเพียรพยายามใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ กล้าเผชิญต่อความจริง ยอมรับผลการกระทำของตนเอง ช่วยเหลืองานส่วนรวมด้วยความเต็มใจและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่ ไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต ไว้วางใจได้ เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์ ตรงต่อเวลาและมีวินัยในตนเอง มีความละเอียดรอบคอบ ดูแลรักษาของส่วนรวมเสมือนของตนเอง และปรับปรุงงานในหน้าที่ ที่มีต่อตนเองและที่มีต่อสังคมให้ดียิ่งขึ้น และจากการสังเคราะห์ความหมายร่วมของคุณลักษณะและพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ของเอมอร์ กฤษณะรังสรรค์ (2537 : 7) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อผู้อื่นว่า หมายถึง การพยายามทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมายด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ การปฏิบัติตามระเบียบ การวางแผนการทำงานการยอมรับผลของการกระทำ ความเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539 : 83-85) กล่าวว่าคนที่มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นมีลักษณะดังต่อไปนี้ 1. ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างดีที่สุด และสุดกำลังความสามารถไม่ว่าจะต้องเผชิญอุปสรรคมากน้อยเพียงใด 2. ทำงานเสร็จและทันเวลาที่กำหนด โดยไม่มีการควบคุม 3. กล้ารับในส่วนที่เป็นความผิดของตน 4. เอาใจจริงเอาใจและขยันขันแข็ง 5. ไม่ทิ้งงานไปกลางคัน ถึงแม้ว่าจะเป็นงานที่ตนไม่ชอบ 6. ไม่ผัดวันประกันพรุ่งหรือทิ้งปัญหาไว้ 7. ไม่โทษผู้อื่นหากงานนั้นไม่เสร็จ หรือเกิดความเสียหาย และ 8. ตรงต่อเวลาในการทำงานหรือนัดหมาย

องค์ประกอบของคนที่มีความรับผิดชอบ ประกอบด้วย 1. การยอมรับตนได้แก่การรู้จักค่าความชาญฉลาด 2. การรู้จักนาคตน ได้แก่ มีความมั่นใจในตนเอง 3. ไม่ชอบมกง่าย 4. รู้จักการยอมรับฟังความคิดผู้อื่น 5. ไม่ชอบตัดสินวิจารณ์ผู้อื่น และ 6. ทำงานเสร็จตามเป้าหมาย (วัชร ฐวธรรม. 2539: 38-43)

1.5.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมจะอยู่คนเดียวในโลกไม่ได้ต้องมีการติดต่อกับบุคคลอื่น ๆ อยู่เสมอ การที่เราจะอยู่ในโลกนี้อย่างมีความสุข เราจะต้องเป็นผู้เข้าหาสังคม รู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการติดต่อกับผู้อื่น มนุษยสัมพันธ์จึงเกิดขึ้นและมีความจำเป็นที่มนุษย์ต้องเรียนรู้ เพราะมนุษยสัมพันธ์เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่เป็นศาสตร์เพราะมีหลักการ ทฤษฎี ที่จะสอนให้สามารถพัฒนาให้เป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และที่กล่าวว่ามนุษยสัมพันธ์เป็นศิลป์เพราะบางคนต้องอาศัยพรสวรรค์โดยไม่ต้องเรียนไม่ต้องศึกษา แต่เกิดขึ้นกับตัวเอง มีความสามารถที่จะทำตนให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลทุกเพศทุกวัย (สุพล วงสินธ์. 2538 : 35) ซึ่งสอดคล้องกับ วิเชียร ทวีลาภ (2537 : 72) ที่กล่าวว่ามนุษยสัมพันธ์ (human relations) เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยสัมพันธภาพของมนุษย์ กล่าวได้ว่ามนุษย์ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ถ้าจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน วัตถุประสงค์ก็คือต้องการให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หรือทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

คมเพชร ฉัตรสุภกุล (2530 : 107-108) กล่าวว่า การอยู่ร่วมกันของกลุ่มบุคคลอย่างมีความสุขนั้น ประกอบด้วยการมีจุดมุ่งหมายของกลุ่มที่ชัดเจน มรการสื่อสารระหว่างสมาชิก ผู้นำมการส่งเสริมให้สมาชิกทำงานได้ดี แต่เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า เรื่องมนุษยสัมพันธ์จะเป็นสิ่งที่เข้าไปแทรกอยู่ในกลุ่มตลอดเวลาเพราะเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้ มนุษย์สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ร่วมกันได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับอารี เพชรสุค (2530 : 93) ที่กล่าวว่ามนุษยสัมพันธ์คือการศึกษถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อองค์การ ต่อเพื่อนร่วมงาน ต่อหัวหน้าตลอดจนต่อสภาพสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวบุคคล

สุรัฐ ศิลปอนันต์ (2537 : 252) ได้กล่าวถึงมนุษยสัมพันธ์ คือ ศิลปะของผู้ใช้ว่าทำอย่างไรเราจะชนะใจคน การชนะใจคนนั้น หมายถึง การให้การยอมรับนับถือเรา เกิดศรัทธาและเลื่อมใสในตัวเรา เชื่อเรา เท่านั้นยังไม่พอ บุคคลเหล่านั้นต้องทำงานด้วยความเต็มใจอย่างแท้จริง จึงถือว่ามีมนุษยสัมพันธ์

มนุษยสัมพันธ์ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายไว้ว่าหมายถึง “ความสัมพันธ์ในทางสังคมระหว่างมนุษย์ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดี” (กวี วงศ์พฒ. 2542 : 51)

สรุปได้ว่า มนุษยสัมพันธ์ก็คือ การสร้างความเข้าใจอันดีต่อบุคคลต่อบุคคลอื่น เพื่อให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกที่ดี เกิดความพอใจ เกิดความรักใคร่ มีความสามัคคี โดยใช้ศิลปะในการ

ที่จะเข้ากับคนอื่นให้เข้าร่วมมือกับเราด้วยความเต็มใจ และทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การสร้างมนุษยสัมพันธ์

การที่เราจะสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นกับบุคคล เราควรทำความเข้าใจกับธรรมชาติของมนุษย์ดังนี้ (สุพล วังสินธ์. 2538 : 35)

1. ไม่ชอบให้ใครตำหนิ ไม่ชอบให้ใครได้เสีย
2. อยากมีชื่อเสียงเด่น อยากให้คนอื่นยอมรับตนเองว่ามีค่า
3. จะทำอะไรสำเร็จก็ต่อเมื่อมีความต้องการสิ่งนั้น
4. สนใจตนเองมากกว่าสนใจตัวของผู้อื่น
5. ชอบคนหน้ายิ้มมากกว่าคนหน้าบึ้ง ต้องการความเป็นกันเอง
6. ชอบให้คนอื่นพูดในเรื่องที่ตนสนใจ อยากให้คนอื่นเห็นด้วยกับตน

ในการสร้างมนุษยสัมพันธ์นั้น คมเพชร ฉัตรสุกกุล (2530 : 117-118) กล่าวว่าบุคคลควรจะรู้ตนเองว่าจะต้องทำอะไรบ้าง จึงจะสามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์กับคนอื่นได้ ซึ่งได้เสนอวิธีการ คือ ต้องมีศิลปะในการพูดคุยสนทนา และมีบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ อารี เพชรผุด (2530 : 100-105) คือ การที่คนรวมกันเป็นกลุ่ม และกลุ่มจะสามารถดำเนินกิจกรรมอยู่ได้เป็นเวลานานนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ในกลุ่มซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการปฏิบัติงานของกลุ่ม นอกจากมนุษยสัมพันธ์ที่ต้องสร้างระหว่างสมาชิกในกลุ่มแล้ว ยังจะต้องสร้างมนุษยสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นด้วย เพราะในสังคมมนุษย์นั้นสมาชิกคนหนึ่งอาจสังกัดในกลุ่มต่าง ๆ ได้หลายกลุ่ม ดังนั้นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ที่ได้ประมวลจากแนวคิดของนักบริหาร และนักจิตวิทยา มีดังต่อไปนี้

1. ต้องเชื่อความสามารถและมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในการทำงานร่วมกันนั้น สมาชิกต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เชื่อถือและให้เกียรติกัน เชื่อว่าเรามีความสามารถที่จะทำงานของเขาได้ด้วยตัวเองสำเร็จ ไม่ก้าวก่ายสิทธิ และหน้าที่ของผู้อื่น ถ้าเขาไม่ต้องการความช่วยเหลือ
2. พร้อมที่จะช่วยเหลือกันเสมอ สมาชิกในกลุ่มทุกคนต้องพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ไม่เกี่ยงงานมีน้ำใจต่อเพื่อนร่วมงานเสมอ
3. มีการติดต่อสื่อสารที่ดี พยายามทุกวิถีทาง ที่จะให้ทุกคนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นในปัญหา และงานของกลุ่ม การติดต่อสื่อสารควรเป็นไปในลักษณะสองทาง หรือหลายทาง รู้จักการพูดในทางสร้างสรรค์มากกว่าการทำลาย

4. รู้จักการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ ความสัมพันธ์ในกลุ่มจะเกิดขึ้นถ้า การทำงานนั้นเป็นไปอย่างมีขั้นตอน และเป็นระบบที่คล่องตัว หัวหน้างานและผู้ปฏิบัติงานรู้จักวิธีการทำงานของตน

5. รู้จักใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงาน ในการทำงานร่วมกันต้องมีวิธีการทำงานที่เป็นขั้นตอน สมาชิกในกลุ่มทุกคนต้องมีส่วนในการทำงาน การจัดการกระบวนการในการทำงานของกลุ่มนั้น จะทำให้งานลุล่วงไปได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ และพร้อมกับการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วย

คุณลักษณะของมนุษยสัมพันธ์

ในทัศนะของ วิจิตร อาวะกุล (2527 : 60-61) ได้จำแนกคุณลักษณะของมนุษยสัมพันธ์ที่ได้ออกเป็นคุณลักษณะ 14 ประการ ดังต่อไปนี้

1. มีท่าทางดี มีลักษณะการเข้ากับคนได้ กิริยามารยาทเรียบร้อย การพูดคุย สนุกสนาน ตลก ขบขัน เบิกบาน ผู้คบหาเกิดความสบายใจ
2. บุคลิก ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา การแต่งตัว การเคลื่อนไหว กิริยาท่าทาง และการพูดจา
3. มีความเป็นเพื่อน สนทนากลมเกลียว เป็นเพื่อนได้ง่าย
4. มีความอ่อนน้อม รวมทั้งกิริยามารยาทสุภาพ พูดจาอ่อนน้อมถ่อมตน
5. การให้ความร่วมมือดี เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ
6. มีความกรุณา เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจโอบอ้อมอารีแก่ผู้ได้รับความทุกข์ยากและเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่น
7. ทำตนเป็นประโยชน์ ช่วยเหลือกิจการงานแก่คนทั่วไป โดยมีได้หวัง ผลประโยชน์ อำนวยประโยชน์แก่สังคมไม่ว่าจะเป็นด้วยกำลังความคิด กำลังกายหรือกำลังทรัพย์
8. มีการสร้างสรรค์ มิใช่การทำลายหรือหวังเห็นความเจริญของผู้อื่น
9. มีอารมณ์ดี ควบคุมการใช้อารมณ์ได้อย่างเหมาะสมมีความอดทนต่อความยากลำบาก ต่อกิริยาท่าทาง การกระทำและคำพูดที่ไม่สบอารมณ์
10. มีความกระตือรือร้น ได้แก่ ความมีชีวิตจิตใจ ไม่เซื่องซึม
11. มีความรับผิดชอบต่อการทำงาน คำพูด สัญญา รักษาเวลา ซื่อตรงและสุจริต
12. มีความขยันขันแข็งต่อการทำงาน และภาระหน้าที่ในความรับผิดชอบ
13. มีความพยายามในอันที่จะฝึกฝนให้มีคุณสมบัติทางมนุษยสัมพันธ์
14. มีปฏิภาณไหวพริบในการสร้างบรรยากาศความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ประโยชน์ของการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

1. ทำให้เกิดความราบรื่นในการคบหาสมาคม มีความเข้าใจที่ดีต่อกัน
2. ทำให้เกิดความพอใจ ยินดีในการปฏิบัติงาน
3. ทำให้เกิดความสามัคคี รักใคร่ปรองดองกัน
4. ทำให้เกิดความสำเร็จในงานที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน
5. ทำให้เกิดปัจจัยในการเพิ่มผลผลิต
6. เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและความขัดแย้ง

1.5.3 ด้านความสามารถในการตัดสินใจ

การตัดสินใจ คือ การเลือกระหว่างวิธีการต่าง ๆ เพื่อกระทำให้บรรลุถึงความสำเร็จ นอกจากนี้การตัดสินใจ ยังมีความแตกต่างกันในแง่ของความสำคัญ การตัดสินใจเพื่อกระทำบางอย่างที่ไม่สำคัญ ไม่ว่าจะตัดสินใจอย่างไรก็ไม่เป็นเรื่องสำคัญ ในขณะที่การตัดสินใจบางอย่าง ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ (Stuart-Kotze and Roskin. 1983 : 79) สำหรับปัจจัยที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจ ได้แก่ บทบาทหน้าที่ และวิธีการตัดสินใจ ซึ่งบุคคลต้องรับรู้บทบาท และหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองเสียก่อน จึงจะมีพฤติกรรมตัดสินใจในการปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบนั้นลุล่วงไปได้ และในขณะเดียวกันต้องมีความสามารถเลือก วิธีการตัดสินใจ ได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ ตลอดจนรู้ว่าจะใช้บุคคลอื่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากน้อยเพียงใด เพื่อให้การตัดสินใจบรรลุเป้าหมายที่ดี (Owens. 1987 : 291)

รสนา อัมชะกิจ (2537 : 84) ได้กล่าวถึงการตัดสินใจว่า เป็นพฤติกรรมเมื่อบุคคลต้องเผชิญกับทางเลือกที่กำลังรอการตัดสินใจ ตั้งแต่สองทางเลือกขึ้นไป และจำเป็นต้องเลือกหนึ่งสิ่งจากหลายสิ่ง ในบางกรณีที่ทางเลือกที่ดีมีประโยชน์มากกว่าหนึ่งสิ่ง ก็อาจเลือกสองสามสิ่งจากหลายสิ่งได้

ตามแนวคิดของ สุดา ทัพสุวรรณ (ม.ป.ป. : 65) ได้ให้ไว้ดังนี้ การตัดสินใจ คือ การเลือกทางดำเนินการปฏิบัติที่เห็นว่าดีที่สุดที่สุดในจำนวนทางเลือกหลาย ๆ ทางที่ได้คิดและไตร่ตรองจากข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับมาแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยมีหลักเกณฑ์อยู่ 3 ประการ คือ

1. พิจารณาระวังการตัดสินใจที่ผิดพลาด เพราะถ้าตัดสินใจผิดพลาดบ่อย ๆ บุคคลในปกครองจะกลายเป็นความไว้วางใจ และลดความเคารพนับถือลงเรื่อย ๆ
2. รู้จักใช้โอกาสในการตัดสินใจ เพราะการตัดสินใจบางเรื่องบางกรณีต้องดูจังหวะให้เหมาะสมกับเหตุการณ์

3. พร้อมทั้งจะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้นทุกเมื่อ ผู้นำในฐานะผู้ตัดสินใจจะต้องเตรียมรับคำตำหนิจากบุคคลทุกฝ่าย เมื่อการตัดสินใจนั้นผิดพลาด

ปรางทิพย์ อุจะรัตน์ และ ฉวีวรรณ โพธิ์ศรี (2540 : 97) กล่าวถึงการตัดสินใจว่าเป็นกระบวนการที่เริ่มตั้งแต่การมีเรื่องราวหรือประเด็นสำคัญที่จะต้องดำเนินการหรือการตระหนักว่ามีปัญหาเกิดขึ้น การกำหนดขอบเขตของเรื่องราวหรือปัญหา การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และการกำหนดทางเลือกและตัดสินใจเลือกทางเลือกสำหรับการดำเนินการ

จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการตัดสินใจเป็นความสามารถ ในการเลือกใช้เหตุผลในการพิจารณาวิเคราะห์ และหาทางเลือกที่ดีที่สุด เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

1.5.4 ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แบ่งได้เป็นสองคำ คือความคิดริเริ่ม กับความคิดสร้างสรรค์ ความคิดริเริ่ม เป็นความสามารถที่จะสร้างสิ่งใหม่ ๆ เป็นความคิดริเริ่มแรกที่ไม่ซ้ำแบบใคร เกิดจากความคิดที่เป็นระบบมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ส่วนความคิดสร้างสรรค์นั้น อดิญาณ์ ศรีเกษตริน (2543 : 283 – 284) ได้รวบรวมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสรุปได้ 5 แนวทางคือ

1. ความหมายในแง่ของความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึงความคิด ริเริ่มที่แปลกใหม่ แม้จะคล้ายคลึงกับสิ่งที่มีผู้คิดไว้แล้ว แต่ถ้ามีองค์ประกอบใหม่บางอย่างที่แตกต่างไปจากเดิม และผู้คิดคิดขึ้นมาได้อย่างฉับพลัน โดยที่สิ่งนั้นเป็นสิ่งใหม่สำหรับผู้คิดเองจัดว่าเป็นความคิดสร้างสรรค์ สิ่งที่เกิดขึ้นมาได้นั้นจะต้องเป็นประโยชน์และเป็นที่ยอมรับของคนอื่น ๆ ในเวลานั้นด้วย

2. ความหมายในแง่ของการเปรียบเทียบกับความคิดธรรมดา ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดสิ่งใหม่ ๆ โดยคิดในแง่มุมที่แปลกใหม่ และใช้จินตนาการหรือวิธีการใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะคิดแก้ปัญหาจากประสบการณ์และความสามารถของตนเอง ในขณะที่คนอื่น ๆ จะเห็นคล้ายตามความคิดที่ผู้รู้ ผู้ชำนาญ คิดเอาไว้แล้วโดยไม่ได้ใช้ประสบการณ์และความสามารถของตนเองให้เป็นประโยชน์เลย

3. ความหมายในแง่ของกระบวนการคิด ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึงกระบวนการที่ บุคคลสามารถคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาได้ หรือค้นพบสิ่งที่ผู้ค้นพบมาก่อนแล้วหรือจัดเรียงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้อยู่ในรูปแบบใหม่นี้ จะทำให้ได้ความรู้ใหม่อีกด้วย กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ใช่สิ่งที่คิดได้มีความสำคัญ แต่เป็นเพราะตัวกระบวนการของความคิดสร้างสรรค์ เป็นการมีชีวิตที่สมบูรณ์แบบของคน ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่บุคคลเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยแรงกระตุ้นจากความต้องการของตนเองและได้เรียนรู้แล้ว ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการมองเห็นหรือสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่มีอยู่ในจิตสำนึก

และจิตใต้สำนึก ซึ่งเป็นกระบวนการคิดที่หลุดพ้นจากภาวะปกติ ขั้นตอนของกระบวนการคิดสร้างสรรค์ มีดังนี้

1.) ขั้นรู้สึกถึงปัญหา
2.) ขั้นพยายามแก้ปัญห
3.) ขั้นเข้าใจอย่างลึกซึ้งและคิดหาคำตอบได้
4.) ขั้นแก้ปัญห
5.) ขั้นเผยแพร่สิ่งที่คิดได้ให้ผู้อื่นได้ทราบ

4. ความหมายในแง่ของสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์เป็นสมรรถภาพสติปัญญาอย่างหนึ่งที่อยู่ในรูปแบบของความคิดแบบอเนกนัย ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึงความสามารถของบุคคล ที่จะคิดได้คล่องแคล่ว คิดหาความสัมพันธ์ระหว่างการแก้ปัญหา กับสิ่งเร้าต่าง ๆ ให้ได้คำตอบแบบใหม่ ๆ หลาย ๆ คำตอบจากคำถามเพียงข้อเดียว

5. ความหมายในแง่ของผลงาน ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดที่จะสร้างในสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน สิ่งนั้นจะต้องแปลกใหม่ไม่เหมือนใคร และจะต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการประดิษฐ์ปรับปรุงหรือรวบรวมสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกันด้วยวิธีใหม่ที่ยังไม่เคยมีผู้ใดทำมาก่อน เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับสิ่งนั้น ความคิดสร้างสรรค์ ในความหมายนี้เน้นผลงานที่สร้างขึ้นไม่ว่าจะเป็นการคิดประดิษฐ์ขึ้นใหม่ การปรับปรุงผลงานเดิม ตลอดจนการค้นพบความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่และระหว่างสิ่งที่มีอยู่ในโลก

ดังนั้น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จึงหมายถึง ความสามารถในการหาหนทางพัฒนางานที่ตนรับผิดชอบ ให้เจริญก้าวหน้า พัฒนาการเอง พัฒนาวิชาชีพ และพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ

ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ในด้านของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์นั้น เรมวอล นันท์สุภวัฒน์ (2542 : 155) ได้กล่าวถึงบุคคล ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังนี้

1. มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดอิสระ ไม่ขาดกลัวต่อสิ่งที่ยังไม่ทราบ
2. มีความคิดริเริ่ม ชอบคิด ชอบทำสิ่งที่ซับซ้อนและแปลกใหม่ ไม่ชอบตามอย่างใคร
3. มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ไม่คล้อยตามคนอื่นง่าย ๆ แต่จะเปลี่ยนใจได้ถ้ามีเหตุผลเพียงพอ
4. มีความสามารถในการใช้สมาธิ มีความสามารถในการพินิจพิจารณาอย่างถี่ถ้วน
5. มองเห็นการณ์ไกล มีความสนใจกว้างขวาง ทนต่อเหตุการณ์
6. กล้าเสี่ยง กล้าคิด กล้าทำ กล้าเปลี่ยนแปลง อดทนต่อคำวิพากษ์ของคนอื่น

7. ยอมรับในสิ่งที่ไม่แน่นอน และสิ่งที่เป็นข้อขัดแย้ง อดทนต่อสิ่งที่ไม่แน่ชัด
8. มีความเพียร ไม่ย่อท้อ สามารถค้นหาวิธีแก้ปัญหาได้มากจนถึงวิธีที่ดีที่สุด
9. มองโลกในแง่ดี มีจินตนาการและอารมณ์ขัน

จะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จะเป็นผู้ที่มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดริเริ่ม มองการณ์ไกล กล้าคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่คล้อยตามผู้อื่นง่าย ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.6 งานวิจัยในประเทศ

ราตรี ทาผัด (2532 : 61) ได้ศึกษาผลการ ใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกกลุ่มสัมพันธ์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์

นิคม ชนะไพฑูรย์ (2535 : 70 - 72) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการเข้ากลุ่มฝึกอบรมและ กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบของผู้นำนักเรียน โรงเรียนบ้านคูงวิทยา จังหวัดอุดรธานี ระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่า ผู้นำนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมและกิจกรรมกลุ่มมีพัฒนาการด้าน ความรับผิดชอบสูงขึ้น

ชวนใจ คำวัฒนา (2537 : 68) ได้ศึกษาผลการ ใช้กลุ่มฝึกอบรมที่มีต่อความเป็นผู้นำของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ความแตกต่างระหว่างคะแนนบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ โดย ส่วนรวมและแยกเป็นรายด้านคือ ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความมี วินัยในตัวเอง ก่อนการฝึกและหลังการฝึกของกลุ่มทดลอง ปรากฏว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่ม ฝึกอบรมมีบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ โดยส่วนรวมและแยกเป็นรายด้านภายหลังการฝึกสูงกว่าก่อน การฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กุลนาถ ครุชครองพันธุ์ (2539 : 78) ได้ศึกษาผลการ ใช้กิจกรรมกลุ่มต่อความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกความรับผิดชอบ โดย กิจกรรม จะมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อครอบครัวสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ รับการฝึก

สิรินทรา พันระศรี (2540 : 57) ได้ศึกษาผลการ ใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วม โปรแกรมกิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สูงกว่า นักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วม โปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรองเงิน วีระวงศ์สุวรรณ (2540 : 71 -74) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพความเป็น ผู้นำของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนของอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ พบว่า องค์ประกอบ

บุคลิกภาพ ความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีองค์ประกอบคือ ความคิดสร้างสรรค์ ความยุติธรรม ความเชื่อมั่นในตนเอง และความใจกว้าง

สุนันทา เขียวนิล (2541 : บทคัดย่อ) ใ้ศึกษาผลการฝึกลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคนิคที่มีลักษณะก้าวร้าวแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 (ปวช.2) วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2541 ที่มีลักษณะก้าวร้าวสูง และลักษณะก้าวร้าวต่ำ จำนวน 36 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 18 คน ประกอบด้วยนักเรียนที่มีลักษณะก้าวร้าว 9 คน และลักษณะก้าวร้าวต่ำ 18 คน ประกอบด้วย นักเรียนที่มีลักษณะก้าวร้าวสูง 9 คน และลักษณะก้าวร้าวต่ำ 9 คน ได้มาโดยสุ่มอย่างง่าย กลุ่มทดลองได้รับการฝึกลักษณะความเป็นผู้นำ เป็นเวลา 6 สัปดาห์ พบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีลักษณะความเป็นผู้นำหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ทั้งในด้านความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตัวเอง ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสิ่งสำคัญในการฝึกคือ โปรแกรมการฝึก กิจกรรมต่าง ๆ การมีส่วนร่วมทำงานอย่างมีระบบการแก้ปัญหาาร่วมกัน ตลอดจน บรรยากาศที่เป็นกันเอง

1.7 งานวิจัยต่างประเทศ

เทอร์เรล และเชรฟเฟอร์ (จันทรเพ็ญ เจริญผลารักษ์. 2516 : 51; อ้างอิงจาก Terrel and Shreffler. 1958 : 98) ได้ศึกษาพัฒนาการของความเป็นผู้นำในกลุ่มนักเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ลัยฟลอริดา โดยเลือกนักเรียนที่เป็นผู้นำตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 12 ด้วยวิธีให้ครูเป็นผู้คัดเลือกนักเรียนเอง ผลปรากฏว่า ครูใช้เกณฑ์การพิจารณาลักษณะของผู้เป็นนำ ดังนี้คือ เป็นผู้ที่ทำกิจกรรมภายในกลุ่มได้คล่องแคล่ว เป็นผู้อิทธิพลต่อกลุ่มในการตัดสินใจ เป็นผู้ที่เพื่อนในชั้นให้ความเคารพในความคิดเห็นและยินดีเข้าร่วมกิจกรรมด้วย

ฟีลเลอร์ (นงนิต ธรรมสารสมบัติ. 2518 : 29; อ้างอิงจาก Fiedler. 1967 : 163) ได้สรุปงานวิจัยมากกว่า 35 เรื่อง และกลุ่มต่างๆ อีก 16 กลุ่ม พบว่ามีข้อสรุปที่สำคัญคือ ประสิทธิภาพกลุ่ม ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแบบการนำในสถานการณ์เฉพาะ ประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับสถานการณ์กลุ่มที่จะทำให้ผู้นำใช้อิทธิพลได้มากน้อยเพียงไร ดังนั้น ถ้าประสิทธิภาพของความเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับแบบของผู้นำ และสถานการณ์แล้วเราสามารถเลือกผู้นำหรือฝึกฝนผู้นำเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่ม อีกประการหนึ่งคือจัดการสถานการณ์กลุ่มให้เหมาะสมกับผู้นำ แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและความเป็นผู้นำของคน ทำได้ยากกว่าเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ จึงมักอาศัยการจัดการกลุ่มสถานการณ์มากกว่า ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลงานที่ดี

สตอกคิลล์ (บุษบงศ์ รักเรียน. 2533 : 29 ; อ้างอิงจาก Stogdill. 1969 : 91-133) ได้ศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะความเป็นผู้นำ พบว่า ลักษณะความเป็นผู้นำนั้นสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ความสามารถทางด้านสติปัญญา ทางด้านภาษา ด้านการตัดสินใจสูง
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การทำงาน สังคม
3. ความรับผิดชอบ ความเชื่อถือได้ และความเชื่อมั่นใจตนเอง
4. ความร่วมมือกับกลุ่ม ความสามารถในการปรับตัว และเข้าสังคมเก่ง
5. มีฐานทางเศรษฐกิจและสังคมดี

ซอร์ (แก้วจิต มากปาน. 2540 : 40-41 ; อ้างอิงจาก Shaw. 1981 : 329) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการยึดความคิดของตนเองของผู้นำกลุ่ม ที่มีผลต่อกลุ่ม โดยใช้ผู้นำที่ได้รับการฝึกให้แสดงพฤติกรรมยึดความคิดของตนเป็นหลักในระดับต่างๆ กัน พบว่า ผู้นำที่ไม่ยึดความคิดของตน คือ ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม ทำให้กลุ่มมีโอกาสที่จะเป็นเอกฉันท์ได้ นอกจากนี้กลุ่มจะมองว่าผู้นำแบบนี้เป็นผู้นำที่มีความสามารถ และเที่ยงตรงกว่าผู้นำที่ยึดความคิดของตนเป็นหลัก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ซึ่ง ผู้วิจัย ได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 286 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 286 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบสอบถามลักษณะของความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ด้านความรับผิดชอบ/ ด้านมนุษยสัมพันธ์ความสามารถในการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งแบบสอบถามเป็นตารางมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยให้กลุ่มตัวอย่างประเมินลักษณะของความเป็นผู้นำใน 4 ด้าน ประกอบด้วยข้อคำถาม 40 ข้อ ดังนี้

ด้านความรับผิดชอบ	จำนวน 10 ข้อ
ด้านมนุษยสัมพันธ์	จำนวน 10 ข้อ
ด้านความสามารถในการตัดสินใจ	จำนวน 10 ข้อ
ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	จำนวน 10 ข้อ
ซึ่งใช้เกณฑ์ในการกำหนดค่าคะแนน ดังนี้	
ถ้าตอบในช่อง “มากที่สุด”	ให้ 5 คะแนน
ถ้าตอบในช่อง “มาก”	ให้ 4 คะแนน
ถ้าตอบในช่อง “ปานกลาง”	ให้ 3 คะแนน
ถ้าตอบในช่อง “น้อย”	ให้ 2 คะแนน
ถ้าตอบในช่อง “น้อยที่สุด”	ให้ 1 คะแนน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะความเป็นผู้นำ โดยยึดแนวคิดของ กวี วงศ์พูน (2542 : 109-110) สุพัตรา สุภาพ (2536 : 49-50) และ นันทนา ธรรมบุศย์ (2538 : 24-25)

4. นำแบบสอบถามที่ตรวจแก้ไขเรียบร้อยแล้วตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 . 20 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (ประคอง กรรณสูตร. 2528 : 47) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม . 78

การเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามให้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดให้ผู้ตอบแบบสอบถามเกิดความเข้าใจแล้วเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้คืน 286 ฉบับ เมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม มีความสมบูรณ์ทั้ง 286 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดกระทำข้อมูล โดยนำแบบสอบถามมาให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC โดยกำหนดโปรแกรมตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานในการวิจัย

2.2 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

2.3 หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาริคมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) โดยรวมและรายด้าน แล้วประเมินระดับคะแนนโดยใช้เกณฑ์ แปลค่าความหมายจากคะแนนดังนี้

- 4.50-5.00 หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.50-4.49 หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับมาก
- 2.50-3.49 หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง
- 1.50-2.49 หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับน้อย
- 1.00-1.49 หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.4 หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของแต่ละด้านซึ่งจะชี้ให้เห็นการกระจายของลักษณะความเป็นผู้นำ

2.5 เปรียบเทียบลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาริคมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ระหว่างชาย และหญิง โดยใช้การทดสอบค่า (t-test)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)
2. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)
3. หาค่า t (t-test) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตามสถานภาพ (เพศชาย และเพศหญิง)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการเสนอผลข้อมูล ดังนี้

N	แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t-distribution
*	แทน ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์

ข้อมูลแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างจำแนกชาย/หญิง

ตอนที่ 2 ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบลักษณะความเป็นผู้นำของชาย/หญิง ในภาพรวม รายด้านและรายข้อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน เพื่อทราบรายละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ชาย/หญิง

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (N : 286)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	139	48.60
หญิง	147	51.40
รวม	286	100

จากตาราง 1 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชายที่ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 48.60 และ นักเรียนหญิงที่ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 51.40

ตอนที่ 2 ผลของการวิเคราะห์ ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้นำนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน

ตารางที่ 2 ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้าน

ลักษณะความเป็นผู้นำ ของนักศึกษาพยาบาลตำรวจ	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (N = 286)		ระดับ
	\bar{X}	S.D.	
1. ด้านความรับผิดชอบ	3.85	0.35	มาก
2. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.06	0.37	มาก
3. ด้านความสามารถในการตัดสินใจ	3.86	0.38	มาก
4. ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.71	0.40	มาก
รวม	3.87	0.34	มาก

จากตาราง 2 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้นำใน 4 ด้าน คือด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.87 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านมีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับมาก

ตาราง 3 ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนด้าน
ความรับผิดชอบ ในภาพรวม และเป็นรายชื่อ

		ด้านความรับผิดชอบ		
		\bar{X}	S.D.	ระดับ
1	นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ได้สำเร็จทันเวลาที่กำหนดไว้	4.05	.55	มาก
		3.95	.56	มาก
2	นักเรียนให้ความสำคัญต่อเพื่อนร่วมงาน	3.70	.65	มาก
3	นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ			
4	นักเรียนคิดว่าจะรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการกระทำของตนทุกครั้ง	3.50	.56	มาก
		3.85	.61	มาก
5	นักเรียนเป็นคนตรงต่อเวลาในการปฏิบัติงาน	4.23	.60	มาก
6	นักเรียนมีการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ	3.80	.63	มาก
7	นักเรียนได้มีการวางแผนการเรียนอย่างต่อเนื่องทุกวิชา			
8	นักเรียนสามารถเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการเรียนได้	3.65	.63	มาก
9	นักเรียนสามารถปรับปรุงงานในหน้าที่ให้เกิดผลดีทั้งต่อตนเองและส่วนรวม	3.68	.64	มาก
10	นักเรียนมีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงานทุกครั้ง	4.02	.69	มาก
รวม		3.85	0.35	มาก

จากตาราง 3 แสดงว่า ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีลักษณะความเป็นผู้นำในด้านความรับผิดชอบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตาราง 4 ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ในภาพรวม และเป็นรายข้อ

	ด้านมนุษยสัมพันธ์			
		\bar{X}	S.D.	ระดับ
1	นักเรียนให้ความเป็นกันเองกับเพื่อนทุกครั้งที่นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน	4.20	.63	มาก
2	นักเรียนให้ความช่วยเหลือเพื่อนและผู้ร่วมงาน โดยไม่หวังผลตอบแทน	3.96	.64	มาก
3	นักเรียนยอมรับและเข้าใจในความแตกต่างต่างของเพื่อน	4.19	.63	มาก
4	นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข	3.60	.64	มาก
5	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นทุกครั้ง	4.54	.60	มาก
6	นักเรียนได้มีส่วนช่วยประสานให้การทำงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกครั้งในการทำงานกลุ่ม	3.82	.70	มาก
7	นักเรียนมีส่วนกระตุ้นให้เพื่อน ได้แสดงความคิดเห็นทุกครั้งที่มีการประชุมกลุ่ม	4.30	.64	มาก
8	นักเรียนปฏิบัติตนในการเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับเสมอ	4.05	.77	มาก
9	นักเรียนมีส่วนช่วยให้เกิดบรรยากาศที่มีความเอื้ออาทรทุกครั้งในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น	3.57	.69	มาก
10	นักเรียนเต็มใจช่วยเหลือเพื่อนทุกครั้งที่ได้รับการร้องขอ	4.45	.61	มาก
	รวม	4.06	0.37	มาก

จากตาราง 4 แสดงว่าลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีลักษณะความเป็นผู้นำในด้านมนุษยสัมพันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตาราง 5 ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ในภาพรวมและเป็นรายข้อ

	ด้านความสามารถในการตัดสินใจ	ระดับการปฏิบัติ		
		\bar{x}	S.D.	ระดับ
1	นักเรียนได้มรกรวิเคราะห์ข้อมูลประกอบ ก่อนการตัดสินใจในการทำงานทุกครั้ง	3.97	.62	มาก
2	การตัดสินใจของนักเรียนทุกครั้งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล	3.92	.64	มาก
3	นักเรียนคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาทุกครั้ง ก่อนตัดสินใจทำการใด ๆ เสมอ	4.12	.60	มาก
4	นักเรียนสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางที่เกิดประโยชน์แก่ผู้ร่วมงานมากที่สุด	3.95	.56	มาก
5	ก่อนตัดสินใจทุกครั้งนักเรียนจะพิจารณาหาทางเลือกหลาย ๆ ทางเสมอ	3.92	.59	มาก
6	นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมทีมก่อนตัดสินใจทุกครั้ง	4.10	.57	มาก
7	ผลที่เกิดจากการตัดสินใจของนักเรียนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานได้	3.74	.60	มาก
8	นักเรียนสามารถวินิจฉัยปัญหาได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ	3.56	.67	มาก
9	นักเรียนมีกำหนดแผนการทำงานและเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์	3.62	.55	มาก
10	นักเรียนได้มีการระดมความคิดจากทีมงานก่อนแล้วจึงนำมาหาข้อสรุปก่อนการตัดสินใจทุกครั้ง	3.77	.68	มาก
	รวม	3.86	.38	มาก

จากตาราง 5 แสดงว่า ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีลักษณะความเป็นผู้นำในด้านความสามารถในการตัดสินใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตาราง 6 ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้านคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในภาพรวมและเป็นรายข้อ

	ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	ระดับการปฏิบัติ		
		\bar{x}	S.D.	ระดับ
1	นักเรียนได้นำแนวคิดใหม่ ๆ มาปรับประยุกต์ใช้ในการเรียนและการฝึกปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม	3.63	.60	มาก
2	นักเรียนมีการปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการเสมอ	3.62	.64	มาก
3	นักเรียนมักแสดงความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์	3.74	.57	มาก
4	นักเรียนได้แสดงความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบที่เป็นประโยชน์การเรียน	4.20	.63	มาก
5	นักเรียนได้พึ่งพาตนเองทุกครั้งในการแก้ปัญหาทางการเรียน			
6	นักเรียนสามารถอธิบายหรือเสนอความคิดเห็นที่แปลกใหม่และเป็นประโยชน์ต่อทีมงานเสมอ	3.86	.63	มาก
7	นักเรียนเป็นผู้ที่ชอบทดลองปฏิบัติในสิ่งที่คิดว่าแปลกใหม่และนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนของนักเรียน	3.83	.61	มาก
8	นักเรียนมีส่วนสนับสนุนให้ประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนเสมอ	3.58	.68	มาก
9	นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าไปคิดริเริ่มหาวิธีแก้ไขและปรับปรุงการเรียน	3.32	.62	ปานกลาง
10	นักเรียนยอมรับสิ่งใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานและการศึกษา	3.64	.69	มาก
		3.76	.67	มาก
	รวม	3.71	.40	มาก

จากตาราง 6 แสดงว่าลักษณะความเป็นผู้นำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีลักษณะความเป็นผู้นำในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบ ลักษณะความเป็นผู้นำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จำแนกตามชาย/หญิง ในภาพรวม และเป็นรายด้านทุกด้าน

ลักษณะความเป็นผู้นำ ของศึกษาพยาบาล	เพศ				T
	ชาย		หญิง		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ด้านความรับผิดชอบ	3.95	0.35	3.94	0.35	.521
2. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.07	0.42	4.60	0.42	.513
3. ด้านความสามารถในการตัดสินใจ	3.77	0.37	3.86	0.37	.037
4. ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.86	0.41	3.88	0.40	.702
รวม	3.91	0.36	3.94	0.33	.914

จากตาราง 8 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำแนกตามประเภทชายหญิง มีลักษณะความเป็นผู้นำด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในภาพรวม และรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ตาราง 9 การเปรียบเทียบลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนในด้านความรับผิดชอบจำแนกตามเพศ ชาย เพศหญิง

	ด้านความรับผิดชอบ	เพศ				t
		ชาย		หญิง		
		\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	
1	นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ได้สำเร็จทันเวลาที่กำหนดไว้	3.39	.55	3.45	.54	-1.568
2	นักเรียนให้ความสำคัญต่อเพื่อนร่วมงาน	3.57	.57	3.70	.60	1.190
3	นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ	3.97	.54	3.69	.56	2.883
4	นักเรียนคิดว่าจะรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการกระทำของตนทุกครั้ง	4.13	.67	3.60	.65	1.687
5	นักเรียนเป็นคนตรงต่อเวลาในการปฏิบัติงาน	3.61	.63	3.57	.61	.4380
6	นักเรียนมีการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ	3.19	.53	3.35	.57	1.164
7	นักเรียนได้มีการวางแผนการเรียนอย่างต่อเนื่องทุกวิชา	4.15	.55	3.50	.63	1.436
8	นักเรียนสามารถเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการเรียนได้	3.64	.59	4.09	.63	.4201
9	นักเรียนสามารถปรับปรุงงานในหน้าที่ให้เกิดผลดีทั้งต่อตนเองและส่วนรวม	3.30	.67	3.35	.65	.3660
10	นักเรียนมีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงานทุกครั้ง	3.54	.62	3.90	.74	-4.370
	รวม	3.95	.35	3.94	.35	.5231

จากตาราง 9 แสดงว่า ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำแนกตามเพศชาย เพศหญิง มีลักษณะความเป็นผู้นำในด้านความรับผิดชอบในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตาราง 10 การเปรียบเทียบลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนในด้านมนุษยสัมพันธ์ จำแนกตามเพศ ชาย เพศหญิง

	ด้านมนุษยสัมพันธ์	เพศ				T
		ชาย		หญิง		
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1	นักเรียนให้ความเป็นกันเองกับเพื่อนทุกครั้งที่นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน	4.02	.62	3.94	.65	.3610
2	นักเรียนให้ความช่วยเหลือเพื่อนและผู้ร่วมงานโดยไม่หวังผลตอบแทน	3.79	.60	3.57	.66	.4430
3	นักเรียนยอมรับและเข้าใจในความแตกต่างต่างของเพื่อน	4.21	.75	3.23	.56	-.3170
4	นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข	3.82	.62	4.02	.60	-.7680
5	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นทุกครั้ง	3.14	.55	4.20	.69	1.250
6	นักเรียนได้มีส่วนช่วยประสานให้การทำงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกครั้งที่ทำงนกลุ่ม	4.11	.68	4.35	.71	.5670
7	นักเรียนมีส่วนกระตุ้นให้เพื่อนได้แสดงความคิดเห็นทุกครั้งที่มีการประชุมกลุ่ม	3.74	.60	3.29	.65	1.760
8	นักเรียนปฏิบัติตนในการเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับเสมอ	3.80	.74	4.39	.79	5.780
9	นักเรียนมีส่วนช่วยให้เกิดบรรยากาศที่มีความเอื้ออาทรทุกครั้งทำงานร่วมกันกับผู้อื่น	3.62	.69	3.82	.65	.2560
10	นักเรียนเต็มใจช่วยเหลือเพื่อนทุกครั้งที่ได้รับการร้องขอ	3.51	.64	3.12	.59	.7280
	รวม	4.07	.42	4.60	.42	.5120

จากตาราง 10 แสดงว่าลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำแนกตามเพศชาย เพศหญิง มีลักษณะความเป็นผู้นำในด้านมนุษยสัมพันธ์ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 11 การเปรียบเทียบลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนในด้านความสามารถในการตัดสินใจ จำแนกตาม เพศชาย เพศหญิง

	ด้านความสามารถในการตัดสินใจ	เพศ				T
		ชาย		หญิง		
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1	นักเรียนได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบ ก่อนการตัดสินใจในการทำงานทุกครั้ง	4.01	.62	3.93	.60	.6730
2	การตัดสินใจของนักเรียนทุกครั้งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล	3.72	.60	3.89	.64	.5680
3	นักเรียนคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาทุกครั้ง ก่อนตัดสินใจทำการใด ๆ เสมอ	4.03	.60	4.01	.59	.2181
4	นักเรียนสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางที่เกิดประโยชน์แก่ผู้ร่วมงานมากที่สุด	3.98	.62	3.96	.53	.0960
5	ก่อนตัดสินใจทุกครั้งนักเรียนจะพิจารณาหาทางเลือกหลาย ๆ ทางเสมอ	3.84	.63	3.90	.56	.2940
6	นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมทีมก่อนตัดสินใจทุกครั้ง	4.11	.56	4.16	.60	-.4401
7	ผลที่เกิดจากการตัดสินใจของนักเรียนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานได้	3.59	.53	3.72	.61	-.3461
8	นักเรียนสามารถวินิจฉัยปัญหาได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ	3.54	.51	3.60	.62	-.5440
9	นักเรียนมีกำหนดแผนการทำงานและเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์	3.30	.52	3.63	.61	-.2651
10	นักเรียนได้มีการระดมความคิดจากทีมงานก่อนแล้วจึงนำมาหาข้อสรุปก่อนการตัดสินใจทุกครั้ง	3.66	.63	3.81	.68	-.7431
	รวม	3.77	.37	3.86	.37	0.330

จากตาราง 11 แสดงว่า ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำแนกตามเพศชาย เพศหญิงลักษณะความเป็นผู้นำในด้านความสามารถในการตัดสินใจในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตาราง 12 การเปรียบเทียบลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนใน ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
จำแนกตามเพศชาย เพศหญิง

	ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	เพศ				T
		ชาย		หญิง		
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1	นักเรียนได้นำแนวคิดใหม่ๆ มาปรับประยุกต์ใช้ในการเรียนและการฝึกปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม	3.60	.54	3.83	.62	-.2560
2	นักเรียนมีการปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการเสมอ	3.74	.63	3.54	.62	.8641
		3.56	.58	3.94	.65	1.910
3	นักเรียนมักแสดงความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์					
4	นักเรียนได้แสดงความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพ	4.35	.58	4.16	.58	1.806
5	นักเรียนได้พึ่งพาตนเองทุกครั้งในการแก้ปัญหาทางการเรียน	3.80	.63	3.92	.62	.6580
6	นักเรียนสามารถอธิบายหรือเสนอความคิดเห็นที่แปลกใหม่และเป็นประโยชน์ต่อทีมงานเสมอ	3.79	.64	3.87	.63	-.1400
7	นักเรียนเป็นผู้ที่ชอบทดลองปฏิบัติในสิ่งที่คิดว่าแปลกใหม่และนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนของนักเรียน	4.02	.70	3.94	.64	-.1690
8	นักเรียนมีส่วนสนับสนุนให้ประติษฐ์คิดค้นนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนเสมอ	3.47	.63	3.48	.65	-.1251
9	นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าไปคิดริเริ่มหาวิธีแก้ไขและปรับปรุงการเรียน	4.25	.80	4.02	.65	.0771
10	นักเรียนยอมรับสิ่งใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานและการศึกษา	4.07	.69	4.10	.67	.2691
	รวม	3.86	.41	3.88	.40	.7150

จากตาราง 12 แสดงว่าลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำแนกตามเพศชาย เพศหญิง มีลักษณะความเป็นผู้นำด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 สรุปสาระสำคัญของการค้นคว้า การอภิปราย และข้อเสนอแนะ ได้ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

1. เพื่อศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลตำรวจ ชายและหญิง ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ในด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะความเป็นผู้นำ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชายและนักเรียนหญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

วิธีดำเนินการค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ชาย 139 คน หญิง 147 คน รวม 286 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 4 ในปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ในด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของนักเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อสอบถามลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนมัธยมปีที่ 4 ในปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ด้านรวมข้อคำถามทั้งสิ้นจำนวน 40 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .78

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 4 ชายและหญิง โดยแจกแบบสอบถามชั่วโมงเรียน วิชาเรียนแนะแนว รายละเอียด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเกิดความเข้าใจ แล้วเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง และได้รับแบบสอบถามคืนมาทั้งสิ้น 286 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งแบบสอบถามได้รับกลับมา นั้นเป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ทุกฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลไปทำการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติคำนวณค่าต่าง ๆ ด้วย เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) โดยดำเนินการดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ หาความถี่และค่าร้อยละ
2. แบบสอบถามตอนที่ 2 หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)
3. เปรียบเทียบลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) โดยใช้การทดสอบค่าที (t – test)

สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนมัธยมปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ฝ่ายมัธยม คิดเป็นร้อยละ 51.40 จากนักเรียนหญิง 147 คน ชาย 139 คน คิดเป็นร้อยละ 48.60
2. นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) มีลักษณะความเป็นผู้นำ ในด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน
3. นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ฝ่ายมัธยม ทั้งหญิงและชาย มีลักษณะความเป็นผู้นำในภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ฝ่ายมัธยม ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าสรุปประเด็นนำไปสู่การอภิปรายได้ดังนี้

ผลการศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ลักษณะความเป็นผู้นำในภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากการฝึกทักษะ เช่น ความร่วมมือในการทำงานความเป็นผู้นำผู้ตาม การปฏิบัติตนในสังคม รวมทั้งมีทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ที่ดี นอกจากนั้น การปลูกฝังอบรมและพัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่องจากคณาจารย์ ในโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ซึ่งกิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรมัธยมศึกษาบังคับให้นักเรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถ อย่างน้อย 1 กิจกรรม ซึ่งทางโรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรมให้กับนักเรียน อย่างน้อย 1 คาบ จึงกล่าวได้ว่า กิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมหนึ่งที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพอุปนิสัยของนักเรียน

เหมาะสมกับสังคมประชาธิปไตย ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2541 :1)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบ นักเรียนมัธยมศึกษาปี 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ฝ่ายมัธยม ชายหญิง ที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 4 มีลักษณะความเป็นผู้นำ ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งสถานภาพทางการศึกษาต่างกัน มีลักษณะความเป็นผู้นำไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าชายหญิง ส่วนใหญ่จะมีอายุที่ใกล้เคียงกันคืออยู่ในระหว่าง 15 – 16 ปี อันเป็นผลที่ทำให้มีศักยภาพและความสามารถที่ใกล้เคียงกันของนักเรียน การเรียนการสอนให้นักเรียนมีลักษณะความเป็นผู้นำ ที่กล่าวว่ากระบวนการกลุ่ม และการฝึกอบรมช่วยพัฒนาบุคคลให้มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ และมีความร่วมมือในการทำงาน มีความเป็นผู้นำ ผู้ตาม การปฏิบัติตนในสังคม รวมทั้งที่ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ที่ดี นอกจากนี้ คณาจารย์ในโรงเรียนยังได้มีการส่งเสริม พัฒนา แนะนำ เสนอแนะให้นักเรียนได้พัฒนา คุณลักษณะของความเป็นผู้นำอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นไปตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยจะต้องให้เกิดการพัฒนาในทุกด้านตั้งแต่ด้านปัญญา ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย และด้านสังคม เพื่อให้นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ใน สังคมอย่างมีความสุข (นิพน กินาวงศ์ 2523 : 18)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับลักษณะความเป็นผู้นำ กับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาอื่น ๆ
2. ควรศึกษาพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำให้กับนักเรียน โรงเรียนอื่น

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

1. ครูควรส่งเสริมลักษณะความเป็นผู้นำให้คงลักษณะความเป็นผู้นำตลอดไปของนักเรียน
2. โรงเรียนควรให้ความสำคัญของกิจกรรมต่างๆซึ่งทางโรงเรียนสามารถสนับสนุนเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสเป็นผู้นำ
3. ครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาสามารถนำคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนที่มีมาประยุกต์ใช้และบูรณาการให้เข้ากับการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชา

บรรณานุกรม

- กรมรัตน์ ทวีชาติวิทยากุล. (2530). การวิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบของนิสิตปริญญาตรี สาขาสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามการรับรู้ของนิสิตและอาจารย์ วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : (บัณฑิต) วิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร
- กรองเงิน วีระวงศ์สุวรรณ. (2540) การวิเคราะห์องค์ประกอบ บุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนของอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. ปริญญาโท กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร.
- กวี วงศ์พูน. (2542). ภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: พี.เค.อินเตอร์ปริ้นท์.
- กุลนาถ ครุครองพันธุ์. (2539) . ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 . วิทยานิพนธ์ กศม. (จิตวิทยาการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม .มหาวิทาลัยมหาสารคาม .อัครสำเนา
- คมเพชร ฉัตรศุกกุล. (2530). กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จุมพล หนิมพานิช. (2539). “ความเป็นผู้นำ” ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.
- นิพนธ์ กิनावงศ์. (2523) การบริหารโรงเรียนและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชญ โลก.
- นันทนา ธรรมบุศย์. (2538, สิงหาคม-กันยายน). “คุณสมบัติของผู้นำยุคใหม่.” วารสารแนว. 29 (160) : 23-26.
- ธรรมรส โชติบุญชร. (2515) มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ.
- ยาใจ วีระชาติ. (2521). การศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนสังคมศึกษา) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เขาวพา เฉชะคุปต์. (2516). ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- รสนา อัครชะกิจ. (2537). กระบวนการแก้ปัญหาและตัดสินใจเชิงวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เรมवल นันท์สุภวัฒน์. (2542). ภาวะผู้นำทางการพยาบาลในองค์กร. เชียงใหม่ : นพบุรี
การพิมพ์
- ลักขณา ธรรมไพโรจน์. (2542). การปรับพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกด้วยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์.
ปริญญาานิพนธ์. กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2541,สิงหาคม). “ความคิดสร้างสรรค์ : ศักยภาพที่เสริมสร้างพัฒนาได้”
วารสารวิชาการ. 1(8) : 25.
- วัชรีย์ ฐวธรรม. (2539). จิตวิทยาพัฒนาบุคลิกภาพ. (53 กลยุทธ์เสริมพลังตน) กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์พลชัย.
- วิจิตร วรุษบางกูร. (2525). ศิลปศาสตร์น่ารู้สำหรับผู้เ้า. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิจิตร อาระกุล. (ม.ป.ป.). เทคนิคมนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ:โอ.เอส พรินติ้ง เฮ้าส์.
- วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์.(2527).ภาวะผู้นำ : ธรรมชาติ พื้นฐานและแนวคิดทางการบริหาร.
กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิรินทรา พันธุศรี. (2540). การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโคกนางามปลาเซียม ตำบลลำราญ อำเภอมือง
จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา) ขอนแก่น:
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. อัดสำเนา
- สุดา ทัพสุวรรณ. (ม.ป.ป.). “หน้าที่ผู้นำในการบริหารการศึกษา” ในเอกสารประกอบการสอน
วิชาการระผู้เ้า. ภาควิชาการบริหารการศึกษา.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.
- สุพล วังสินธ์. (2538,มกราคม). “ยุทธวิธีสร้างมนุษยสัมพันธ์” วารสารแนะแนว.29(156)
:35-36
- สุรัฐ ศิลปอนันต์. (2537). มนุษยสัมพันธ์ในการบริหาร. เอกสารการสอนชุดวิชา หลักสูตรระบบ
บริหารการศึกษา หน่วยที่ 1-8. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุนันทา เขียวนิล. (2541). ผลการฝึกทักษะความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตร
วิชาชีพวิทยาลัยเทคนิคที่มีลักษณะก้าวร้าวแตกต่างกัน. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการศึกษา) . กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- อดิญาณ์ ศรีเกษตรวิน. (2543). การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมความเป็นผู้นำสำหรับ

- นักศึกษาพยาบาล. ปริญญาโท คศ.ค. (การอุดมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อารี เพชรสุด. (2530). มนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อารี พันธุ์มี. (2540). คิดอย่างสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ แกรมมี.
- เอมอร กฤษณะรังสรรค์. (2537). ผลของการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาต่อความรับผิดชอบในหน้าที่ของนักศึกษาวิชาชีพครูสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ ค.ค.(การอุดมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- Inurita. F.V. (1994, September). "Optimism, Values and Commitment as forces in Nursing Leadership." *Journal of Nursing Administration*. 24 (9) : 61-70.
- Owens, Robert G. (1987). *Organizational Behavior in Education*. 3rd ed. New Jersey: Prentice-Hall.
- Solomon, Eldra Pearl. (1987). *Understanding Human Anatomy and Physiology*. Philadelphia:W.B" Saunder.
- Tead, Ordway. (1975). *The Art of Administration*. New York : Mc Graw – Hill.

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) 4 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่ม และด้านจริยธรรม รวม 40 ข้อ

ตอนที่ 1 คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน ที่ตรงกับสถานภาพของ
นักเรียน

ชาย

หญิง

แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้านความรับผิดชอบ
ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องทางขวามือ ตามระดับการปฏิบัติของท่าน

ข้อที่	ลักษณะความเป็นผู้นำ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านความรับผิดชอบ					
1	นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ได้สำเร็จ ทันเวลาที่กำหนดไว้					
2	นักเรียนให้ความสำคัญต่อเพื่อนร่วมงาน					
3	นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเองอยู่ เสมอ					
4	นักเรียนคิดว่าจะรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการกระทำ ของตนทุกครั้ง					
5	นักเรียนเป็นคนตรงต่อเวลาในการปฏิบัติงาน					
6	นักเรียนมีการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ					
7	นักเรียนได้มีการวางแผนการเรียนอย่างต่อเนื่องทุกวิชา					
8	นักเรียนสามารถเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจาก การเรียนได้					
9	นักเรียนสามารถปรับปรุงงานในหน้าที่ให้เกิดผลดีทั้งต่อ ตนเองและส่วนรวม					
10	นักเรียนมีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงานทุก ครั้ง					

ข้อที่	ลักษณะความเป็นผู้นำ	มากที่สุด				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านมนุษยสัมพันธ์					
1	นักเรียนให้ความเป็นกันเองกับเพื่อนทุกครั้งที่นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน					
2	นักเรียนให้ความช่วยเหลือเพื่อนและผู้ร่วมงานโดยไม่หวังผลตอบแทน					
3	นักเรียนยอมรับและเข้าใจในความแตกต่างของเพื่อน					
4	นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข					
5	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นทุกครั้ง					
6	นักเรียนได้มีส่วนช่วยประสานให้การทำงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกครั้งี่ทำงานกลุ่ม					
7	นักเรียนมีส่วนกระตุ้นให้เพื่อนได้แสดงความคิดเห็นทุกครั้งที่มีการประชุมกลุ่ม					
8	นักเรียนปฏิบัติตนในการเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับเสมอ					
9	นักเรียนมีส่วนช่วยให้เกิดบรรยากาศที่มีความเอื้ออาทรทุกครั้งี่ทำงานร่วมกันกับผู้อื่น					
10	นักเรียนเต็มใจช่วยเหลือเพื่อนทุกครั้งี่ได้รับการร้องขอ					

ข้อที่	ลักษณะความเป็นผู้นำ	มากที่สุด				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านความสามารถในการตัดสินใจ					
1	นักเรียนได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบก่อนการตัดสินใจในการทำงานทุกครั้ง					
2	การตัดสินใจของนักเรียนทุกครั้งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล					
3	นักเรียนคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาทุกครั้ง ก่อนตัดสินใจทำการใด ๆ เสมอ					
4	นักเรียนสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางที่เกิดประโยชน์แก่ผู้ร่วมงานมากที่สุด					
5	ก่อนตัดสินใจทุกครั้งนักเรียนจะพิจารณาหาทางเลือกหลาย ๆ ทางเสมอ					
6	นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมทีมก่อนตัดสินใจทุกครั้ง					
7	ผลที่เกิดจากการตัดสินใจของนักเรียนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานได้					
8	นักเรียนสามารถวินิจฉัยปัญหาได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ					
9	นักเรียนกำหนดแผนการทำงานและเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์					
10	นักเรียนได้มีการระดมความคิดจากทีมงานก่อนแล้วจึงนำมาหาข้อสรุปก่อนการตัดสินใจทุกครั้ง					

ข้อที่	ลักษณะความเป็นผู้นำ	มากที่สุด				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
1	นักเรียนได้นำแนวคิดใหม่ ๆ มาปรับประยุกต์ใช้ในการเรียนและการฝึกปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม					
2	นักเรียนมีการปรับปรุงพัฒนาตนเองได้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการเสมอ					
3	นักเรียนมักแสดงความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์					
4	นักเรียนได้แสดงความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพ					
5	นักเรียนได้พึ่งพาตนเองทุกครั้งในการแก้ปัญหาทางการเรียน					
6	นักเรียนสามารถอธิบายหรือเสนอความคิดเห็นที่แปลกใหม่และเป็นประโยชน์ต่อทีมงานเสมอ					
7	นักเรียนเป็นผู้ที่ชอบทดลองปฏิบัติในสิ่งที่คิดว่าแปลกใหม่และนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนของนักเรียน					
8	นักเรียนมีส่วนสนับสนุนให้ประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนเสมอ					
9	นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าไปคิดริเริ่มหาวิธีแก้ไขและปรับปรุงการเรียน					
10	นักเรียนยอมรับในสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและการศึกษา					

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวสมคิด กอมณี
เกิด	วันที่ 10 ธันวาคม 2513
ที่อยู่ปัจจุบัน	329/166 ซ.พัฒนาการ 23 ถ.พัฒนาการ เขตสวนหลวง ก.ท.ม. 10250
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ (หัวหน้าหมวดแนะแนว)
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) 176 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา ก.ท.ม. 10110
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2532	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนปทุมพิทยาคม อุบลราชธานี
พ.ศ. 2535	วท.บ. (จิตวิทยาการแนะแนวและให้คำปรึกษา) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2544	กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร